

På den tredje side

KNUT BØCKMAN

Mellom to des

President Mikhail Gorbatsjov har besøkt Finland, og er kommet med utsagn som aldri tidligere har vært hørt fra en sovjetisk statsleder. For første gang erklarte en Kreml-sjef at Sovjet respekterer Finlands nøytralitet og måten som landet ivaretar den på.

Så er vel også dette et ledd i Gorbatsjovs åpenbare kampanje for å forsikre verden om at Sovjet-Unionen har vendt seg. Men nettopp denne sene høsten fikk hans ord en dramatisk undertone som neppe var utilsiktet. Kanskje kan man se dem som en uttalt avbikt for de lidelser som nettopp Sovjet under Stalin og Molotov på-

førte det finske folk for 50 år siden — under Vinterkrigen. Den pågikk i 1939/40 og inn tar en fremtredende plass blant de mange skjensler som den kommunistiske stormakt i øst har gjort seg skyldig i gjennom sin blodige historie på vel 70 år.

Bakgrunnen for Vinterkrigen er velkjent for min generasjon, men kanskje ukjent stoff for de yngre. Ved krigsutbruddet i september 1939 erklarte Finland seg nøytralt, i likhet med de øvrige nordiske land. Men raskt ble finnene lagt under et brutalt press fra Moskva, som ønsket baser i Finland, på samme måte som de hadde tilvunnet seg fotfeste i de baltiske stater (de som senere

ble innlemmet i Stalins imperium).

Sovjet og Finland hadde en såkalt ikke-angrepspakt, men nå ble finnene innkalt til «forhandlinger» i Moskva, 1. oktober 1939. Der ble det stillet grove territoriale krav som de finske forhandlerne (Paasikivi og Tanner) avviste.

I slutten av november hevdet så Moskva at finnene hadde åpnet ild på Det kareliske nes, og ingen andre enn Moskvas kommunistiske medløpere i Norden trodde et ord av den anklagen. Men den ga Sovjet påskudd til å erklære et man anså ikke-angrepspakten for brutt, hvorpå overfallet på Finland ble

innledet den 30. november, uten formell krigserklæring.

Tappert forsvarte finnene seg i månedsvis, anført av den legendariske general Mannerheim. Men overmakten ble til slutt for stor. Det hjalp ikke at Folkeforbundet hadde fordømt Sovjets angrep. Begivenhetene ute i verden gjorde at noen militær hjelp ikke var å få, annet enn frivillige enkeltpersoner som dro til Finland for å kjempe mot overfallsmennene.

Dette gjaldt bl.a. en god del unge nordmenn, idealister som i harme grep til våpen og dro inn i Finland for å kjempe. Det er karakteristisk at da motstanden brøt sammen i mars 1940, og de

3

rtasjer

poter

Ha mer dem fra Østlandet?

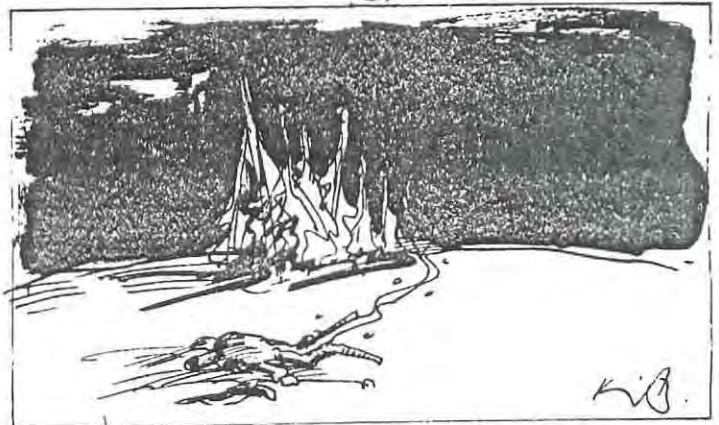
norske frivillige vendte hjem, var det ganske mange av dem som bare et par uker senere på ny tok ladegrep — nå for å bekjempe den andre store overfallsmannen, Adolf Hitler. Mange av dem gikk etter vår egen kapitulasjon inn i det illegale hjemmefrontarbeide, mens andre kom seg ut av landet og kjempet i de allierte styrker resten av krigen. Det er sammenheng i tingene.

Som smågutt i Tromsø den tragiske vinteren 1939/40, har jeg en klar erindring om strømmen av sivile, finske flyktninger som kom over grensen og søkte ly i Nord-Norge. De ble tatt hånd om, og for min syvårige bevissthet ble særlig en eldre finsk

kvinne, grå og nedbøyet, grimet av slit og frykt og i en fillete kåpe, stående som selve innbegrepet av den finske tragedie. Sitt jordiske gods bar hun i en bylt under armen.

At Finland under disse omstendigheter, diktet en «fred» som var en sammenhengende ydmykelse, i 1941 søkte kompaniskap med Tyskland og igangsatte «fortsettelseskrigen» mot Sovjet, var forståelig, men ikke mindre tragisk.

Men det forteller en vond historie om hvordan et lite land, presset mellom to mølestener, kan føle seg tvunget til å handle. På den ene mølestenen var hakekorset inngravert, på den andre ham-

meren og sigden. To despoter, Hitler og Stalin, sto mot hverandre. Men på ny kom Finland på den tapende side. Dette er nå historie, men

den er lærerik. Lå oss håpe at også Mikhail Gorbatsjov virkelig trekker de lærdommer han synes å ha oppfattet.